

Arkiv Nyt

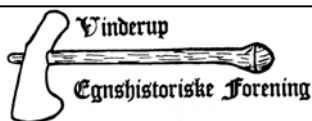
Nyt fra Vinderup Egnehistoriske Arkiv

Nr. 30

Efterår

2009

- Ginding Herredsting og Sevel Birk** Side 4
Hvor blev Ginding Herredsting holdt?
- En skoleprotest** Side 7
Sognerådene havde ry for at være påholdende, men det kunne borgerne altså også være.
- Der bor en bager på Nørregade** Side 9
Vinderups bagerforretning er omkring 110 år.
- Skolestart i 1964** Side 12
Det er ikke kun børn, der er spændt på skolestarten efter ferien, også de nye lærere kan have sommerfugle i maven.
- Ny sti ved helligkilden ved Blakskjær** Side 16
De lokale kræfter har fået fuldendt stien rundt om Flyndersø.
- Brevkort fra den spanske syges tid** Side 18
Under første verdenskrig blev sikringsstyrken indkaldt og de første år blev soldaterne indkvarteret privat. Så kunne de hygge sig med værtsfolkene som vist på dette billede.
Men for andre var det ikke så idyllisk, mange fik den spanske syge, der medførte mange tusinde dødsfald i Danmark.
- Møder og arrangementer** Side 20

Vinjes Torv 1, 7830 Vinderup. Tlf: 97 44 29 98

Hjemmeside: www.lokalarkiver.dk/vinderup

Email: mail@arkivet-vinderup.dk

Åben: Mandag 19-21 Onsdag 13-16 Fredag 10-15

Bestyrelsen

Formand

Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4, 7830 Vinderup Tlf. 51 28 85 54
E-mail: kurt@arkivet-vinderup.dk og 97 44 36 01

Næstformand

Ninna Weis, Birkevej 1, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 15 14

Kasserer

Gustav Lind, Nørregade 37, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 10 75

Sekretær

Boye Bruhn, Skrænten 29, Sevel, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 61 04

Johannes O. Hansen, Åglimt 33, Mogenstrup, 7800 Skive Tlf. 97 54 41 16

Børge Poulsen, Hjerlhedevvej 13, Sevel, 7830 Vinderup Tlf. 97 54 18 00

Harry Klith, Østparken 1, Ejsing, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 62 48

Suppleanter:

Svend Nielsen, Vinderupvej 19, Ejsing, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 60 76

Jens Kr. Lund Jensen, Solskrænten 5, 7540 Haderup Tlf. 97 45 25 20

Revisorer:

Johannes Mikkelsen, Klostervej 16, Sevel, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 80 98

H. P. Christensen, Østparken 10, Ejsing, 7830 Vinderup Tlf. 62 75 12 20

Faste udvalg

Mødeudvalg

Fmd. Gustav Lind, Nørregade 37, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 10 75

Børge Poulsen, Hjerlhedevvej 13, Sevel, 7830 Vinderup Tlf. 97 54 18 00

Harry Klith, Østparken 1, Ejsing, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 62 48

Boye Bruhn, Skrænten 29, Sevel, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 61 04

Johannes O. Hansen, Åglimt 33, Mogenstrup, 7800 Skive Tlf. 97 54 41 16

Daglig leder af Vinderup Egnshistoriske Arkiv

Bodil Møller, Pilevang 1, Sevel Tlf. 97 44 84 41

Arkiv Nyt

Udgives af Vinderup Egnshistoriske Forening, Vinjes Torv 1, Tlf. 97 44 29 98

Redaktør: Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4 Tlf. 51 28 85 54

E-mail: kurt@arkivet-vinderup.dk

Alle bidrag til bladet sendes til ovennævnte.

Oplag: 300 stk.

ISSN: 1903-9697

Til medlemmerne

Generalforsamlingen 2009

Dette års generalforsamling blev afholdt 18. marts på arkivet.

Ved afstemningerne blev der genvalg såvel til bestyrelsen som suppleanter og revisorer. Heller ikke kontingentet blev ændret, det er fortsat 75 kr/person om året.

Ved den efterfølgende konstituering skete der heller ingen ændringer, på modstående side kan bestyrelsens sammensætning ses.

Formandens beretning for 2008 kan ses på hjemmesiden under "Foreningen" - "Årsberetninger" - "2008".

Næste års udstilling

Midt i august er bestyrelsen og andre interesserede starte med at lave næste års udstilling.

Titlen på denne udstilling bliver: "Handelslivet i landsbyerne".

Ved en lov omkring 1840 blev købstædernes monopol på handel og håndværk brudt, og det blev muligt at nedsætte sig som håndværker og handlende i landsbyerne. Før den tid var det kun smede, tømrere og enkelte andre erhverv, som måtte virke uden for købstæderne.

Vi har valgt at vise det brogede handelsliv, der efter dette monopols ophævelse blomstrede op i landsbyerne, og vil lægge hovedvægten på tiden fra ca. 1900 til ca. 1960.

Er der nogen, der har lyst til at deltage i opbygningen, er de velkommen til at henvende sig til Bodil, der vil kunne fortælle hvornår vi mødes.

Generalforsamling 2010

Næste generalforsamling i Vinderup Egnshistoriske Forening afholdes d. 24.marts 2010 kl. 19.30 på Arkivet.

Efter tur er Gustav Lind, Ninna Weiss, Boye Bruhn og Kurt Guldbæk på valg.

Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, skal sendes skriftligt til formanden senest 10 hverdage inden generalforsamlingen.

Kurt Guldbæk

Ginding Herredsting og Sevel Birk

Om herredsting

Ordet herred er meget gammelt - sikkert fra før år 1000 – og betyder egentlig skare-følge. Altså folk der fulgte ad i en skare.

Oprindelig var herredstinget den forsamling, som herredets beboere udgjorde, når de mødte op for at træffe beslutninger om fælles anliggender og for at afsige dom i retssager. Tingstedet bestemtes af kongen med herredsmændenes samtykke, således som det udtrykkeligt ses foreskrevet i Eriks Sjællandske Lov.

I løbet af middelalderen blev herredstinget først og fremmest domstol, især efter at herredsfogeden som kongens repræsentant omkring 1400 blev tingets leder og senere i 1500-tallet enedommer. Befolkningens deltagelse i retsplejen blev derefter indskrænket til, at otte af herredets beboere som tinghørere, tingmænd eller stokkemænd skulle overvære retsmøderne for at kunne bevidne, hvad der var foregået på tinge. Ordet stokkemænd havde forbindelse med tingstedets indretning, idet der over nogle store sten, der var placeret i firkant, blev lagt planker eller bjælker, de såkaldte fire stokke. Her sad bl.a. herredsfogeden, herredsskrivere og stokkemændene.

I ældre tid blev herredsting ligesom de øvrige ting afholdt under åben himmel, ofte på eller ved høje, da det skulle være muligt for den forsamlede skare at følge med i retshandlingerne. Dette blev upraktisk da der kom krav om at føre tingbog, og i løbet af 1600-tallet rykkede tinget indendørs.

Da det siden slutningen af 1600-tallet blev almindeligt at lægge byfogedembeder sammen med herredsfogedembeder, blev herredstingene afholdt i de samme lokaliteter som bytingene.

Det blev nødvendigt at rykke inden døre, da der skulle føres tingbøger. Før den tid måtte man forlade sig på, hvad stokkemændene kunne huske.

Betegnelsen herredsting ophævedes ved Retsplejelovens ikrafttræden i 1919, og tingene blev herefter benævnt by- og herredsretter eller underretter, fra 1972 byretter.

Ginding Herredsting

Ginding herred, som vi tilhører, bestod af følgende 9 sogne: Ejsing, Sale, Ryde, Sevel, Estvad, Rønbjerg, Haderup, Hodsager og Bording.

Hvad navnet Ginding kommer af, er ikke klart, men det eneste navn i herredet, der har lighed med Ginding, er Gindeskov syd for Haderup. I en indberetning fra 1638 står der: *"Vester fra Vastlund er en bol, hedder Gindeskov ved en bæk og en liden egekrat derhos, og menes Giding herred heraf at have sin navn."* Oluf Nielsen mener, at navnet kan stamme fra det gamle ord for ged, nemlig "get".

Hvornår der blev holdt ting i Gindeskov, vides ikke, men det må være langt tilbage i tiden.

Hvor herredstinget til forskellige tider har været holdt, er det svært at blive klar over; der findes mange høje med navnet "Tinghøj" i Ginding Herred.

En af kilderne om Ginding Herred er "**Historisk-topografiske Efterretninger om Hjørm og Ginding Herreder**" fra 1895 af Oluf Nielsen. Læser man hans udlægning af kilderne, kommer man frem til følgende placering af herredstinget:

- Oldtiden: Gindeskov Krat syd for Haderup
- Før 1550: Tinghøj nord for Trandum i Sevel sogn
- Efter 1550: Tinghøj østen for Staulund i Haderup sogn
- Efter 1560: Tinghøjene ved Stendis i Ryde sogn
- Efter 1617: Ved Skank i Sevel Sogn
- Efter 1685: Mejrup sogn

Imod dette taler Oluf Nielsens egen tilføjelse på side 573 i samme bog. Her skriver han: *"Hr. lærer Kristensen i Mundbjerg har gjort mig opmærksom på, at flytningen af Ginding herredsting 1549 har stået i forbindelse med, at Iver Juel 1548 har lagt Højrup og Bjørnkjær under Sevel Birk, og da nu Tinghøj og Tingdal ved Skank ligger imellem disse steder, må tinget til den tid have været her og da være flyttet til et andet sted, og det er således ubekendt, hvor der sidst har været holdt ting, førend herredet forenedes med Hjørm herred. Tinget i Mogenstrup må tilhøre en ældre tid end det i Skank."*

P.K. Hofmansen har i sit lille skrift om Skank's historie også behandlet herredstinget og særligt Sevel Birketing. Da han samtidig kommer med en bredere beskrivelse af tingene, vil jeg her gengive dele af artiklen.

"Ginding herredsting blev holdt under åben himmel hver torsdag, og på sådan en tingdag stævnedes herredets beboere til tingstedet, når tingsvidner skulle aflægges, overdragelser finde sted, eller fred var brudt. Med hensyn til den brudte fred var tendensen i de afsagte domme, at det mere drejede sig om at oprette freden end at finde, hvor retten lå."

Første gang, Ginding Herred nævnes, er i kong Valdemars jordebog fra 1231, i hvilken det betegnes som "Getinghæreth". Herredets tingsted blev flyttet gentagne gange, og det er uklart, hvornår det er blevet flyttet fra det ene sted til det andet, men oprindeligt har det uden tvivl været ved Gindeskovhøje inde i Gindeskovs Egekrat i Haaderup sogn, hvad såvel stedets beliggenhed midt i herredet - idet jo Bording sogn indtil 1832 også hørte til Ginding herred - som det ældst kendte herredsvåben fra 1556 - en træstub, hvorfra der fremvokser 3 agern - synes at bekræfte. Senere - men uvist når - er tingstedet så flyttet til Skank.

En stor del af de sager, som blev behandlet på tinget, var lovhævd på jordegods, men selvfølgelig fremkom der også mere pikante ting som "Jomfrukrænkeri", tyveri og drab. "Jomfrukrænkeri" kunne man sone med en bøde på 15 mark, men med hensyn til tyveri var det meget værre. allerede Frode-loven bestemte jo, at ikke blot tyven, men også hvem, "der så giennem fingre med ham, skulde "række Hals", d.v.s. hænges, og efter Kong Valdemar Sejrs "Jyske Lov" af 1241 skulde tingmændene for tyveri til en hel Marks værdi dømme tyven til samme straf. Drejede det sig om mindre værdier, kunne man dømme synderen til at blive "strøget til Kagen", d.v.s. blive bundet til en pæl - "Kagen" - og gennempisket. Mord takseredes almindeligvis til den barbariske straf, hjul og stejle.

Med hensyn til retsmaskineriet for Sevel Sogn skete der imidlertid dette, at ribebispen Peder Nielsen (biskop i Ribe 1465 - 1483) i sine bestræbelser for at befæste bispestolens magt og uafhængighed i 1468 af Kong Kristian I. fik birkeret over sine større samlede besiddelser, og ved samme lejlighed også fik Sevel (Syuell) Birk oprettet - en institution, som bestod i 220 år - fra 1468 til 1688. Et birk var jo et særligt retsområde, hvis betegnelse kommer af det frisiske ord "Berek", der netop betød et sådant.

Ribe bispestol havde ganske vist ikke nogen besiddelser her i Sevel sogn, men når Sevel Birk i 1468 alligevel blev oprettet på ribebispens foranledning og sandsynligvis bestod af det gods, der hørte under Stubberkloster i Sevel sogn, skyldes det sikkert, at klostret stod under hans patronat. Sevel Birk var således oprindeligt et gejstligt birk.

Efter at Iver Juel i 1547 for 12.765 daler havde købt Stubberkloster med underliggende gods af Kong Kristian III og derved også var kommet i besiddelse af birkeretten, som kongen selv havde haft i de 11 år, der var gået siden reformationen, fik herremanden året efter lov til at lægge Herrygård, Bjørnkjærgård, Søndermølle, Røjbækgård, Trandum-Skovbygård og Hjelm Hede, til Sevel Birk. Disse lokaliteter må således indtil 1548 have hørt under Ginding Herreds ting. Da nu Skank lå indenfor det i Sevel Birk inkorporerede område, måtte man flytte herredstinget, og som det synes, blev det henlagt til de 3 tinghøje vest for Salshøj ved grænsen mellem Sevel og Ryde sogne. Senere blev der bygget tinghus ved Tinghøjen nordøst for Mejrup Kirke, og da dette forfaldt ca. 1696, flyttedes tinget til Sønderlund i Måbjerg Sogn, hvor det var til 1780. Dette år blev retten indlogeret i Holstebro, indtil det nye råd- og tinghus der blev færdigbygget i 1786.

Fortsættes side 8

En skoleprotest

I disse sparetider kan det være sjovt at læse et brev fra beboerne i Sevel sogn sendt til Sevel sogneråd. Brevet er modtaget den 9. juni 1889 af sognefoged Anders Christensen, som med sin underskrift attesterer, at brevets underskrifter stemmer overens med de originale lister.

Brevet er et andragende sålydende:

Da vi undertegnede beboere af Sevel sogn har erfaret, at det ærede sogneråd har indhentet ministeriets approbation på oprettelse af et lærerinde embede i Sevel by med en eksamineret lærerinde som forstanderske, så tillader vi os forinden videre foretages i denne sag – på det indstændigste – at henlede det ærede sogneråds opmærksomhed på det uhensigtsmæssige deri.

Først tillader vi os at anføre det uheldige ved i en så udstrakt kommune, som Sevel sogn er, at bygge to skoler lige ved siden af hinanden, da der til den påtænkte lærerinde ikke vil kunne henvises børn fra de andre skoledistrikter. For det andet er det jo det ærede sogneråd bekendt, at der påtænkes at bygge en ny kirke i Trandum, så der da nok vil blive et lærer- og kirkesangerembede ved Trandum skole, som jo nu er forenet med Mundbjærg skole. Når nu Mundbjærg og Trandum skoler adskilles, så er der vist ingen tvivl om, at en omfordeling af Sevel, Nørstoft og Mundbjærg skoledistrikter vil kunne undervise Sevel vestre del og søndersognets børn med 3 lærere. Det anses derfor af os at være meget heldigere, at det påtænkte lærerinde-embede ikke oprettes, og vi mene at ved en omordning af sognets skoledistrikter, vil lærerinden være unødvendig. Vi skønne derfor ikke rettere end at sognerådet gjorde bedst i foreløbig at stille lærerinde sagen i bero og så også se lidt på kommunens økonomiske vilkår, førend rådet foranstalter omtrent unødvendige ting. –

Vi bede om, at sognerådet hurtigst muligt vil tage denne vor henstilling under grundig overvejelse, og i håb herom tegner vi os ærbødigst.

- og så følger 156 underskrifter fra hele sognet (Bjørnkjær, Søndermølle, Herrup, Skank, Mundbjærg, Kokborg, Gunderup, Blaxkjær, Nautrup, Svens Hede, Djeld, Hedegård, Bederholm, Sevelskov by, Dueholm, Husted, Sevel by, Laumark, Nørstoft, Lindholdt, Brunholdt, Holmbjerg, Hølmbjerg, Skovhuse, Sjøgård, Jaderup, Raae, Hailkjær, Mogenstrup, Karstoft, Kirkegård, Sebstrup Trandum).

Den største modstand viste sig i sognets vestlige del, hvor ikke mindre end 21 i

Huset på Djeldvej 14, hvor Pogeskolen blev oprettet!

Djeld, 13 i Sevelskovby og 11 i Husted havde skrevet under. Har det mon noget med Nørstoft skole at gøre? Fra selve Sevel by har kun 6 skrevet under. Her har man altså været interesseret i embedet.

Brevet må have gjort sin virkning, for Forskolen (i dag et hus på Djeldvej) blev først oprettet ved slutningen af første verdenskrig.

Leif Novrup

Fortsat fra side 6

Fra 1548 var Sevel Birk således et adeligt birk, hvis tingsted - i alle tilfælde et stykke tid - formodentlig har ligget ret nord for Trandum Kirke, hvor Tinghøj nævnes 1550. Den sidste birkefoged i Sevel Birk var Niels Nielsen i Nødstoft, der havde en gyselig håndskrift, og om hvem det da også i ekstraskattelisten for 1682-83 hedder, at han var "en fattig bonde", der hverken vandt "løn eller frihed for bestillingen" som birkefoged. Han blev begravet på Sevel kirkegård den 7. september 1690, 67 år gammel, men da havde han allerede i et par år været befriet for sit hverv, idet et kgl. reskript af (13/3) 1688 bestemte, at Ginding Herred og Sevel Birk skulde søge Hjerm Herreds tingsted, der jo da lå ved Mejrup Kirke. Denne sammenlægning af de 3 retskredse var et resultat af kong Kristian V. s "Danske Lov" af 1683, der søgte at centralisere landets retssystem og derved bevirkede, at en mængde små birker rundt om blev nedlagt.

KG

Der bor en bager på Nørregade.....

Dette børnerim kender vi alle fra vores barndom, og det passede indtil for få år siden også for Vinderup, hvor bager Lykke som den sidste havde forretning i Nørregade 15.

Bageren i Nørregade var godt nok den første i Vinderup, men han blev efter nogle år efterfulgt af en bager i Søndergade. Det hele begyndte for snart 110 år siden.

Allerede i marts 1880 blev en række grunde på østsiden af Søndergade, nemlig 5 - 19, solgt og udstykket. De blev købt af Mourits Andersen, Bjert, men der skulle gå mange år, inden der blev bygget på dem. I 1890 blev grundene samlet solgt til købmand Ludvig Kjær. De næste ti år solgte han dem enkeltvis, og der blev bygget på dem.

Den 8. maj 1899 tinglæses skøde på Søndergade 19, det er møller Johannes Villadsen, der er køber. Han ejer i forvejen Vinderup Mølle i Nørregade, som han havde bygget i 1885, efter at hans mølle i Aahl var brændt. På dette tidspunkt er der en bager på østsiden af Nørregade, men ikke i forbindelsen med møllen. Johannes Villadsen dør ca. en måned efter, nemlig d. 14. juli 1899.

Det ser ud til, at byggeriet af et bageri i Søndergade var planlagt, nok også påbegyndt. Det ses nemlig at Johannes Villadsens enke Cathrine Villadsen i købekontrakt/skøde underskrevet 29. marts 1900 sælger til Marinus Borup Pedersen, Harboør. I dette står bl.a.: ”med derpå værende bygninger disses mur og sømfaste tilbehør af enhver art, kakkellovn, komfur og indmurede kedler, inventariet i butikken, samt inventariet i bageriet, bageriredskaber og maskiner af alle slags. Ejendommens besætning, en hest, to vogne, seletøj, hakkelsesmaskine og alle andre på ejendommen værende landbrugsmaskiner, overtagelsen finder sted 1. maj 1900. Købesum 9.000 kr.”

Ud fra dette skøde må man antage, at bageriet er bygget i 1899, da det er usandsynlig, at man byggede om vinteren.

Af forskellige dokumenter viser det sig, at det har været svært at starte en rentabel forretning op. I et forlig 6. januar 1901 skylder Borup et beløb på 50,35 kr. til Kjøbenhavns Drobs og Konservesfabrik.

Ved ”Forligs Fuldmagt” står der bl.a.: ”forpligter mig til at betale min gæld til K. D. K. kr. 62,56 med renter 5% fra dags dato efter regning til hr. J. P. Aggerholm på hans kontor med 10 kr. den 15. feb. 1901 og fremdeles 10 kr. den 15. i hver mdr. i hver følgende mdr. indtil gælden er betalt”.

Senere på året er han kommet i klemme i et konkursbo, hvor han skal udrede 183,54 kr. Dette beløb kan han ikke betale, og der bliver lavet en rekvisitionsliste over bohave, endvidere registreres den tilhørende ejendom, der vurderes til 8.000 kr. Der begæres tinglyst hæftelse på ejendommen. 25. juni 1901.

1906 sælger Borup igen, nok af økonomiske årsager, salget sker nemlig til købmand Simon Knudsen, der er indehaver af et skadesløsbrev.

Simon Knudsen er købmand i Nørregade 11, han ejer også nabobygningen Nørregade 13. I skødet står, at værdien af det overtagne er 8.500 kr., hvoraf løsøre er 2.500 kr..

M. Borup Pedersen var født i Ferring, han blev gift med Nielsine Christine Christensen fra Bjert i Sahl kirke 18. feb. 1900. Efter salget af bageriet rejste de fra byen, men kom senere tilbage, de købte huset på Havevej 13, her boede de, til de døde 1949 og 1951. De ligger begge begravet på Vinderup kirkegård.

I den tid købmand Knudsen ejede forretningen har der nok været forpagter på. Knudsen solgte i 1913 med overtagelse 10. okt. til bager Victor Anthonius Andersen, Ulfborg, for 15.000 kr.

I dette skøde er nævnt en deklaration fra 1904 ang. fællesbrønd med Søndergade 17.

Victor Anthonius Andersen dør 30. okt. 1918. Af skifteprotokollen 12. sep. 1919 ses, at enken Sofie Kathrine Andersen forbliver hensiddende i uskiftet bo. Der tinglyses adkomst på 49a Landting Hovedgård 1skp. 3 fdk. 1cu, 1ct og 1af Vinderupgård for hende.

Efter 5 års enkestand bliver Sofie Cathrine 8. juni 1923 gift med Karl Vilhelm Andersen, Hurup. Samme år sælger de forretningen til bager Niels Kristen Nielsen, Sjørring, her står ”den mig tilhørende bagerejendom med påstående bygninger, medfølger bl.a. en brødvogn og en kane. Købesum 34.000 kr.

Samtidig sælger de den grund, hvor senere Priess's bygning blev opført. Den blev købt af en A. M. Søgård, som ville bygge på grunden, men tidernes ugunst forhindrede det. Gennem adskillige år var der på denne grund en udgravning, som man havde sat et stakit omkring.

Bager Andersens må være flyttet til Vejle, idet man kan se, at bager Andersens hustru i Vejle, Sofie Kathrine Andersen, dør 47 år gl. og begravet på Vinderup kirkegård.

Den næste ejer af bagerforretningen er J. H. Karlsrose. Hvornår han købte er uklart, men han er ejer i 1927. I vurderingsprotokollen 1927 står der: ”N. K. Nielsen, nu J. Højland Karlsrose, bageri, butik og beboelse, 533 m2, gode bygninger.”

Annonce fra Skattebog for Sahl Sogn 1933-34

I 1934 købte Solveig og Laurits Dybdahl bageriet efter Karlsmose. De åbnede forretningen søndag den 15. marts, første åbningsdag bagte de for 100 kr. og solgte for 4 kr.

I næsten 40 år stod fru Dybdahl i forretningen og Dybdahl forestod bageriet, hvor han hver morgen begyndte kl. halv tre om natten. Til tider var der 5-6 ansatte. Det var fru Dybdahl, der også var bydreng. Der kunne for år tilbage være 300 poser brød, der skulle leveres ud tidligt om morgenen, her hjalp børnene.

Engang var der en repræsentant fra en institution i København, der smagte Dybdahls kranssekager under et besøg i Vinderup, og da han netop stod og skulle have kongeligt besøg, fik han kranssekagerne sendt fra Vinderup.

De oprindelige bygninger havde kun 1 etage, og der var indkørsel til gården både fra Søndergade og Sevelvej, men Dybdahls byggede først i halvtredserne en etage på og udvidede bygningen ved at bebygge indkørslen til Søndergade. Her flyttes forretningen hen.

De solgte i 1973 forretningen til Bente og Gustav Færk.

Fra 24. november 1980 lukker Bente og Gustav Færk bageriet, de føler ikke det giver til "familiens brød". Efter 20 år i bagerfaget bliver Gustav Færk industribager ved Struer brødfabrik.

Det unge bagerpar Gustav og Bente Færk kort efter overtagelsen i 1973.

Forretningen var nu lukket nogle måneder, men 27. maj 1981, efter en stor modernisering, åbnede Bodil og Villy Holm forretningen på Søndergade.

Nu er Holms bageri det eneste i Vinderup. Vi håber, at det med sine ca. 110 år på bagen må bestå i mange år endnu.

Der har tidligere været et bageri mere i Søndergade samt et på Sevelvej og, som før nævnt, et i Nørregade.

NW

Min tid som lærer i Herrup Skole i 1964-65

Det efterfølgende er hentet fra familien Hagens hjemmeside og bragt med deres tilladelse..

Du kan se mere om familien Hagen på <http://www.hagen.ac/>

KG

Vi flyttede til Jylland i midten af juli måned 1964. Jeg havde fået job på Herrup Skole, der ligger i Vinderup Kommune, tæt på hovedvejen mellem Holstebro og Viborg.

Eggen, landsbyen og vor bolig

Det er et meget smukt og kuperet område. Der er blevet udvundet kalk og grus i hele området, så landskabet har taget form efter udgravningerne. Der er store slugter og mange bakker, og området skråner fra landsbyen ned mod et eng- og moseområde. Ikke langt fra byen ligger Stubbegårdso. Her har vi tilbragt mange timer med at fiske, bade og sejle i kano.

I landsbyen var der i 1964 et velfungerende mejeri, hvor jeg hver dag hentede mælk i en lille mælkespand. Her kunne man også købe friskkærnet smør, som endnu ikke var pakket. Man fik en lille klat på et stykke madpapir. Der var også en slagter og en rigtig gammeldags købmand, som havde stort set alt, hvis man kiggede godt efter. Hans varer stod ikke kun på hylderne, men hang også ned fra loftet over alt. Det var en hel opdagelsesrejse at handle der. Købmanden vidste præcist, hvor alt var og det han ikke havde, kunne han skaffe. Her var en af mine første handler at bestille et køleskab på afbetaling. Penge havde vi ikke nogen af, så jeg betalte af på køleskabet i et halvt år. Købmanden og hans kone blev nogle af vore gode venner. Vi spillede whist sammen med dem. Vi kunne starte med aftensmad en lørdag aften og så hygge os og spille kort hele natten, alt mens vi diskuterede verdenssituationen.

Vi ejede ikke meget jordisk gods, to sovebrikse, et lille sofabord, et lille ovalt spisebord, to stole og et par reoler. Et karlekammerskab som vi havde fundet i garagen hos Pouls forældre, det havde vi malet i almuefarver, og det fungerede fint som dækketøjsskab. Og så havde vi fået foræret overdelen til en buffet af Pouls morfar og mormor.

Jeg havde i begyndelsen af sommerferien arbejdet i et firma i Køge, som solgte sengetøj og møbler. Min løn blev brugt til at købe to senge, to springmadrasser og sengetøj. Med disse ejendele + lidt fælles kogegej holdt vi vores indtog i tjenestemandsboligen, der lå i en bygning ved siden af skolen.

Bygningen indeholdt to boliger i to etager. I den anden bolig boede førstelæreren. Det var ham, der havde fået tildelt hele haven, men vi havde den jo lige uden for vinduerne. Vores have lå et lille stykke fra skolen ved sportspladsen. Her dyrkede vi stort set kun grøntsager og kartofler.

Dette foto viser skolen set fra vejen i 2004 - ændringer siden 60-erne er blot, at der er isat plastvinduer.

Skolen

På skolen var der en forskolelærerinde, førstelæreren og to mandlige lærere og mig. Det var en syvklasset skole. Jeg blev klasselærer for en 6. klasse, hvor der var 36 elever. De boede på 1. sal i skolen, hvor man havde inddraget loftsrummet i den ene ende af skolen. Her havde man lavet et klasseværelse, der var enormt langt, men smalt. Det var det eneste rum, der kunne huse så mange elever. Lyset kom ind fra to små vinduer i gavlen + et par tagvinduer.

Den første dag

Den første dag oprandt. Jeg var spændt og havde sommerfugle i maven. Jeg vidste, at det var en problemklasse, jeg skulle overtage. Min forgænger var blevet indlagt med nervesammenbrud. Hun kom vist aldrig i arbejde igen.

Vi skulle starte dagen med morgensang, og her opstod min første prøvelse. Aldrig så snart var vi begyndt at synge, eller rettere sagt var jeg begyndt at synge, før nogle af drengene uden videre gik ned og kiggede ud af vinduerne. Jeg stoppede og bad dem gå på plads, hvortil en af dem svarede, at de plejede aldrig at synge morgensang, og det gad de ikke, så det kunne jeg lige så godt finde mig i.

Jeg bad ham komme op til mig. Han var et ordentlig brød, højere end mig, men jeg stod på forhøjningen og havde dermed øjenkontakt med ham. Jeg kiggede ham lige ind i øjnene og sagde igen: "Gå ned på din plads og find din salmebog frem." Han kiggede indædt tilbage og svarede: "Gu´vil jeg ej". Jeg tænkte

lynhurtigt, hvad nu, skal han ødelægge alt for dig, eller skal du prøve at overtage magten her og nu, eller vil du også ende med et nervesammenbrud. Jeg besluttede, at det ville jeg ikke, koste hvad der skulle til. Så før knægten nåede noget som helst ud over at kigge hoverende ned på sine kammersjukkere, svang jeg armen, og jeg ramte ham præcist lige på kinden (jeg gør lige opmærksom på, at det var tilladt dengang). Han kiggede på mig, drejede om på hælen, gik ned på sin plads, alt mens han hvislede ud mellem tænderne: "Hun slår sat´me hårdt". Han fandt sin salmebog frem, de øvrige fór tilbage på deres pladser, jeg startede med at synge, som om intet var hændt.

Siden den dag havde vi det bare fantastisk sammen, for det var nemlig en rigtig dygtig og kvik klasse med en masse herlige unger. Det blev min første og eneste lussing i mere end 36 år.

Om eftermiddagen ringende det på min dør. Uden for stod knægten fra før. Han stod genert foran mig. Pludselig sagde han: "Jeg vil gerne sige undskyld for min opførsel, det skal ikke ske igen, og så sælger jeg forresten dueunger. Jeg har tre med til dig, som du skal have, fordi du ikke sladrede til min far og mor, men for eftertiden koster de 10 kroner, men så er de også rensat og plukket." Jeg sagde: "Tak skal du have, men jeg vil da gerne betale for duerne, og så ved jeg jo godt, at du bare skulle afprøve mig, det har du nu gjort, og jeg håber, du har fundet ud af, at jeg ikke finder mig i hvad som helst."

Jeg rakte hånden frem og spurgte ham. "Skal vi være venner?" Han stak næven frem og kiggede mig lige ind i øjnene og sagde: "Du er sgú god nok". Jeg følte, at jeg i ham havde fået den bedste forbundsfælle, man kunne tænke sig. Det kom til at holde stik, hvis nogen af de andre elever bare prøvede at spille smarte, fik de et hvast blik fra min forbundsfælle, og straks rettede de ind. Herligt at have en sådan "ven" som nyudklækket lærer.

Jeg følte mig meget lettet og forstod, at mine prøvelser nok var overstået, og det kom som ovenfor nævnt til at holde stik. Mit rygte løb i forvejen, så der var ikke problemer overhovedet med de øvrige klasser.

Jeg fik hurtigt kontakt med folk i byen og befandt mig som blommen i et æg. Nogle havde fundet ud af, at jeg var spejder, så kort tid efter blev jeg opfordret til at være med i Herrup Gruppen. Her kom jeg i kontakt med mange unge mennesker. Vi boede lige op ad sportspladsen, så her mødte jeg også rigtig mange. Poul var startet som soldat i Karup, så jeg tilbragte mange aftener med at se håndbold og fodbold og møde andre mennesker.

Hundepasser

Jeg havde lovet min søster Martha, at jeg ville passe hendes hund, mens de ferierede på Bornholm. Det var en eller anden afart af en terrier. Jeg blev virkelig sat på en prøve. Den stak af, bare døren blev åbnet, og man kunne råbe sig hæs, uden at den reagerede. En aften havde jeg lukket den inde i cykelskuret, som var ret stort. Jeg havde anbragt dens kurv og mad der tillige. Jeg skulle til spejdermø-

de et par timer på skolen. Jeg blev imidlertid hentet af nogle fodboldspillere. Hunden havde gravet sig ud under skuret. Uden for skuret lå der en askedyng. Udgravningen var foregået lige durk gennem denne dyng. Derefter var den løbet op på sportsbanen. Her havde den standset hele fodboldkampen. Den havde erobret bolden, og den havde ikke i sinde at give den fra sig igen, så når de prøvede at tage bolden fra den, knurrede den af dem. Jeg kunne dårligt kende hunden. Den plejede at være nærmest hvid, men nu var den orangefarvet af asken. Jeg fik fat i den, og fik bolden vristet fra den, og så stod det ellers på bad, hvilket ikke passede den særligt meget.

Den nåede at bide alle 4 hjørner af vores gulvtæppe plus gnave knapperne af sofasæderne i de 14 dage, jeg skulle passe den. En dag skulle jeg besøge min ældste søster og svoger, som holdt ferie ved Vesterhavet. Jeg var nødt til at tage hunden med. Den startede besøget med at springe op på sofaen og dernæst op på det dækkede bord, hvor den lynhurtigt gjorde kål på både de lune frikadeller og leverpostejn. Min søster lukkede den ud på badeværelset, mens vi spiste resterne. Da hun senere ville lukke den ud, havde den flænset to badehåndklæder derude. Jeg var ikke videre stolt over situationen, men glædede mig over, at det ikke var min hund. På vejen hjem i bilen havde jeg nær mistet den. Jeg havde lukket vinduet i passagersiden ca. 15 cm. ned. Hunden havde ligget på bagsædet, men i et sving hørte jeg pludselig en mærkelig lyd. Jeg kiggede til siden, og der hang hunden med det meste af kroppen ud af vinduet. Jeg havde nær aldrig fået den hevet ind igen.

Mens vi passede hunden skulle vi til Haderup for at mødes i kæmnerboligen med repræsentanter for kommunen. Selv her lykkedes det den at lave ulykker. Der var en stor murstensbygget blomsterkumme i stuen. Pludselig for det rundt i stuen med jord og sten. Hunden var hoppet op i kummen og stod nu med bagen den ud mod stuen, alt mens den gravede i kummen. Jeg var meget glad og lettet den dag, den blev afhentet.

Alting får en ende

Jeg har tit tænkt på, hvad der ville have været sket, hvis jeg havde tabt magtkampen i 6. klasse. Var jeg så hoppet fra lærergerningen, ville min glæde ved arbejdet have været spoleret men jeg kan sige med sikkerhed, at episoden lærte mig, at det er vigtigt, at man med det samme tør vise, hvem man er, og tør vise hvem der i sidste ende bestemmer.

Tiden i Herrup var en lærerig og dejlig tid, men alt får en ende. Der var ingen ledig stilling til Poul, da han blev færdig med soldatertjenesten. Vi gik derfor på udkig efter et arbejdssted, hvor der var plads til os begge.

Birgit Hagen

Billede af forfatteren fra hjemmesiden

Den nye sti forbi helligkilden ved Stubbergård Sø

For over hundrede år siden fortalte den gamle degn ved Mundbjerg Skole til den omvandrende folkemindesamler Evald Tang Kristensen:

”Der er en hellig kilde på Blakskjær mark i Sevel sogn. Den ligger sydøst for Blakskjærgårdene og altså lidt nord for skolen i Mundbjerg. Den har været besøgt Skt. Hans aften, og både hyrderne og andre folk har fundet penge ved den, således en kone i en gård her tæt ved. Lærer Jensen i Mogenstrup siger, at han som barn har været badet i kilden. Den tabte sin lægedomskraft, da en mand vaskede sin blinde hest i den. Hesten blev seende, men kilden mistede sin kraft. Den har blot navnet den hellige kilde.”

Set i lyset af, at der i Danmark er registreret over 600 hellige kilder (J.Exner), er oplysningen om den endnu sprudlende kilde i Blakskjær vel ikke nogen sensation. Og dog – den springer endnu ”vælder stadig op af jordens blåsorte svælg, som den har gjort i umindelige tider – ja vel i årtusinder”. (Hofmansen) Langt de

Informationstavle

Holstebro Kommune har opstillet en informationstavle ved kilden. Ud over at vise dette billede fortæller det også om helligkilder.

Vi citerer lidt fra tavlen:

”I forbindelse med kildebesøgene havde man ofte særlige skikke. F. eks. måtte der ved nogle kilder ikke tales ved afhentning af vandet, eller vandet måtte ikke komme under tag på hjemturen, da det så mistede sin kraft. Som offer satte man ved kilden en ny potte med en lille mønt i. ejeren havde efter egnens beboeres mening en god indtægt af kilden.

Der er ikke noget, der tyder på, at kilden har tilhørt Stubberkloster, der lå ved søen umiddelbart nord for kilden.

Udnyttelse af kildevandet

Ned mod engen ses et mindre anlæg, der har forbindelse med kilden. Via et snedigt system med hævertvirkning har man benyttet kraften fra noget af vandet til at føre en mindre del af vandet op til ejendommen. På denne måde har husets beboere altid haft frisk kildevand i huset.

I 1975 var der tanker om at udnytte kildens vand til eksport af kildevand på flasker, og ejeren havde en årrække tilladelse til dette. Tilladelsen er dog udløbet nu, og som en del af fredningen får kilden nu lov til at løbe frit. Uanset hvor tør en periode vi har haft i Danmark, synes vandmængden ikke at aftage.”

”De syges søvn på St. Helenes grav ved Tisvilde St. Hans nat” af Jørgen Sonne.

fleste af Danmarks hellige kilder er for længst tørret ud. Vil man opsøge en af de nærmeste, så er den for længst glemt, men altså ikke kilden i Blakskjær.

I årenes løb er der flere gange gjort forsøg på at gøre kildeområdet i Blakskjær offentlig tilgængelig. Omkring 1980 blev Stubbergård Sø og dele af dens omgivelser fredet. Ved den lejlighed blev etableret en natursti langs søens østside, og det var et almindeligt ønske, at der langs vestsiden kunne etableres en lignende sti, hvorved der ville være en reel mulighed for en vandretur hele vejen rundt om Stubbergård Sø. Stien langs søens vestside blev imidlertid dengang opgivet, idet der fra lodsejerne side var markant modstand, men nu efter et kvart århundredes forløb er stemningen vendt, og et samarbejde mellem Holstebro Kommune og lodsejerne langs søens vestbred, formidlet af Herrup Bjergby Fællesforening, har nu båret frugt i form af det nye sti-afsnit.

28. juni 2009 var af Herrup Bjergby Fællesforening arrangeret en lille højtidelighed ved sydøst enden af Stubbergård Sø. Foreningens medlemmer var mødt talstærk op, og sammen med indbudte lodsejere, repræsentanter for Holstebro Kommune, medlemmer af Naturfredningsforeningen m. fl. blev det nye stiafsnit åbnet. Stien blev straks taget i brug, og de mange fremmødte styrede målbevist mod vest, hvor første stop var Blakskjær Helligkilde. Herfra fortsatte enkelte modige den 14 - 15 km. lange tur omkring Stubbergård Sø. Efter besøget ved Helligkilden søgte hovedparten af forsamlingen dog tilbage til udgangspunktet: teltet ved søens sydøstende, hvor der var fælles spisning og samvær resten af dagen. Arrangementet var begunstiget af usædvanlig godt sommervejr.

En deltager

Manger benyttede lejligheden til at smage på helligkildens kølige vand . Foto: Jens Nymose

Deltagerne i åbningshøjtideligheden er på vej til helligkilden.

Foto: Jens Nymose

Postkort fra den spanske syges tid

Forleden fik vi på Arkivet indleveret et postkort, som Ejner Hølmkjær i 1918 sendte hjem til sine forældre.

Han var i 1918 indkaldt til sikringsstyrkerne, hvor det var primært gjalt om at beskytte København. På kortet står der:

"Grevelejren d. 24-7-18

Kære Forældre.

I Dag er jeg saa rask, at jeg kan skrive lidt. Vi ligger nu her i Lejren mellem 3-400 Syge af den Spanske Syge. Jeg var på Vagt fra Lørdag til Søndag og Søndag Morgen blev jeg overfaldet af den forbandede Sygdom men jeg vilde alligevel have min Vagt saa da vi skulde gaa fra [Karlslund?] til Lejren var jeg meget daarlig og af de 14 Mand var kun 3 raske da vi kom hjem det var den værste stykke Vej jeg har gaaet nogen sinde. Jeg laa saa hele Tiden fra Søndag til Tirsdag Aften uden at faa det mindste Søvn og havde en forskrækkelig Hovedpine det fleste af de andre havde det meget godt jeg tror nok at det skyldes min Cykleuheld at jeg havde saa ondt i hovedet for da fik jeg en væmmelig Rystelse ellers er Sårene i Ansigtet omtrent lægte. I 3 Dage har jeg haft 38,7° Feber i dag kun 36,6° altsaa norml, men er alligevel saa svimmel at jeg ikke kan være oppe. Jeg er saa heldig at ligge i min egen Seng i den samme Stue er ?? i ??? for Spaniolerne nu ligger 60 Syge i denne Stue. Jeg vil inderlig ønske at i skal slippe for den derovre den er jo heller ikke slem mod alle. Med mange Hilsener Arne"

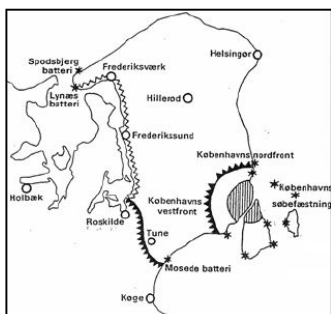

Grevelejren d. 24-7-18,
Kære Forældre.
I Dag er jeg saa rask at jeg kan skrive lidt. Vi ligger nu her i Lejren mellem 3-400 Syge af den Spanske Syge. Jeg var på Vagt fra Lørdag til Søndag Morgen blev jeg overfaldet af den forbandede Sygdom men jeg vilde alligevel have min Vagt saa da vi skulde gaa fra [Karlslund?] til Lejren var jeg meget daarlig og af de 14 Mand var kun 3 raske da vi kom hjem det var den værste stykke Vej jeg har gaaet nogen sinde. Jeg laa saa hele Tiden fra Søndag til Tirsdag Aften uden at faa det mindste Søvn og havde en forskrækkelig Hovedpine det fleste af de andre havde det meget godt jeg tror nok at det skyldes min Cykleuheld at jeg havde saa ondt i hovedet for da fik jeg en væmmelig Rystelse ellers er Sårene i Ansigtet omtrent lægte. I 3 Dage har jeg haft 38,7° Feber i dag kun 36,6° altsaa norml, men er alligevel saa svimmel at jeg ikke kan være oppe. Jeg er saa heldig at ligge i min egen Seng i den samme Stue er ?? i ??? for Spaniolerne nu ligger 60 Syge i denne Stue. Jeg vil inderlig ønske at i skal slippe for den derovre den er jo heller ikke slem mod alle. Med mange Hilsener Arne"

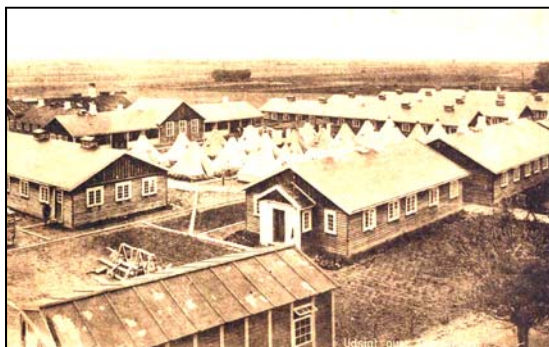
Grevelejren

I begyndelsen af 1. verdenskrig blev man klar over, at Københavns befæstning ikke var tidssvarende (at forsvare København var at forsvare Danmark i den tids opfattelse). Derfor blev det besluttet at bygge fremskudt befæstningsanlæg fra Køge Bugt til Roskilde, kaldet Tunestillingen. Det var et befæstningsanlæg med skyttegrave og pigtråd samt betonstillinger med rekylgeværer og kanoner. I 1918 bestod Tunestillingen af 40 km skyttegrave og 5000 underjordiske rum.

Grevelejren var en del af Tunestillingen. Den var blevet oprettet for at civilbefolkningen kunne slippe for indkvarteringen af soldaterne. Hvor tilfredse befolkningen var med dette, vides ikke, men de gik glip af en velkommen indkomst fra indkvarteringen.

Københavns befæstning under 1. verdenskrig.

Udsigt over Grevelejren.

Den spanske syge

Den spanske syge var en influenzaepidemi, der i 1918 og 1919 på verdensplan forårsagede måske op til 50 millioner menneskers død. Det traditionelle tal ligger mellem 20 og 40 millioner døde, men efterhånden som forskere har fået øjnene op for tabstallene i fx Indien og Kina, er der en klar tendens til opjustering af tallet.

Sygdommen observeredes først i det amerikanske midtvesten i staterne Kansas og Indiana. Når sygdommen fik sit "spanske" navn, skyldtes det den omfattende pressecensur, der gjaldt under Første Verdenskrig. Spanien var ikke direkte involveret i krigen, og nyheden om epidemien kom derfor først i medierne her. Antageligvis var der tale om en type fugleinfluenza (H1N1), der sprang fra fugle til svin – og derfra videre til mennesker. Der menes at være en sammenhæng mellem H1N1 og den i dag nok så kendte H5N1, som (i hvert fald ikke endnu) kan spredes luftbåret fra et menneske til et andet.

De omfattende troppetransporter over Atlanterhavet medførte, at sygdommen spredte sig med en voldsom hast. På få måneder spredte sygdommen sig til alle verdensdele, og tabstallene var rystende i en verden, der ikke havde oplevet noget

Møder, arrangementer, ture m.m. Hvor intet andet er nævnt, er mødestedet Arkivet, Vinjes Torv 1, Vinderup. Ret til ændringer forbeholdes.	
2009 - 2010	
Fredag d. 28. aug. Kl. 19.00	Byvandring på Nørgårdsvej. Helge Weiss fortæller om nogle af husene og deres ejere. Medbring kaffe
Onsdag d. 30. sep. Kl. 19.30	Originaler fra det jyske. Freddy Boysen, Ikast, fortæller om originaler fra det jyske område. Medbring kaffe
Onsdag d. 14. okt. Kl. 19.30	Tørvene triller. Forfatteren Jan Svendsen vil fortælle tørvegravningens historie. Medbring kaffe
Onsdag d. 11. nov. Kl. 19.30	Brunkulsgravning ved Sdr. Resen. Ib Svenningsen fra Rødding beretter om brunkulsgravning, som han husker det fra sin barndom. Medbring kaffe
Onsdag d. 9. dec. Kl. 19.30	Julemøde. Ritta Nørgaard , Sevel, vil underholde. Medbring kaffe
Onsdag d. 3. feb. 2010 kl. 19.30	Fra Chr. IV's tid. Helge Stavnsbjerg, Skive fortæller med særlig vægt på de mange heksebrændinger. Medbring kaffe
Onsdag d. . mar. 2010 kl. 19.30	Generalforsamling i Vinderup Egnshistoriske Forening. Dagsorden ifølge lovene. Efter generalforsamlingen vil Bodil underholde med "Et liv på en gård". Medbring kaffe

tilsvarende siden de store koleraepidemier i 1800-tallet. Ydermere ramte sygdommen (som den nuværende 'svine' influenza) hårdest blandt unge mennesker i alderen 20-40 år, mens børn og gamle ikke blev ramt så hårdt. Dette skyldtes formodentlig det paradoks, at de yngre menneskers immunforsvarsreaktion var så voldsom, at den ofte blev dræbende.

I Danmark døde i 1918 og 1919 et sted mellem 12.000 og 14.000 mennesker af den spanske syge – dette i forhold til en samlet befolkning på ca. 2.750.000 (ca. 0,5 %). Dette var typisk for de vesteuropæiske, industrialiserede lande, men det var billigt sluppet sammenlignet med lande i den tredje verden, hvor dødeligheden var slem – nogle steder over 10 % af den samlede befolkning. Der fandtes ingen medicin eller vaccination mod den spanske syge, så overlevelse handlede hovedsageligt om at pleje de syge. Derfor var sygeplejersker og andet plejepersonale i sammenhængen faktisk betydeligt vigtigere end læger.

KG